Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

19. března 2020 *

„Řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v trestních věcech – Řízení o konfiskaci nezákonné nabytého majetku, aniž došlo k odsouzení v trestním řízení – Směrnice 2014/42/EU – Oblast působnosti – Rámcové rozhodnutí 2005/212/SVV“

Ve věci C-234/18,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Sofijski gradski sad (městský soud v Sofii, Bulharsko) ze dne 23. března 2018, došlým Soudnímu dvoru dne 3. dubna 2018, v řízení

Komisia za protivodejstvie na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imuštestvo,

proti

BP,

AB,

PB,

„Trast B“ OOD,

„Agro In 2001“ EOOD,

„ACounT Service 2009“ EOOD,

„Invest Management“ OOD,

„Estate“ OOD,

„Bromak“ OOD,

„Bromak Finance“ EAD,

„Viva Telekom Bulgaria“ EOOD,

„Balgarska Telekomunikationna Kompania“ AD,

„Hedge Investment Bulgaria“ AD,

„Kemira“ OOD,

* Jednací jazyk: bulharština.

„Dunarit“ AD,

„Technologičen Zentar-Institut Po Mikroelektronika“ AD,

„Evrobild 2003“ EOOD,

„Technotel Invest“ AD,

„Ken Trade“ EAD,

„Konsult Av“ EOOD,

Louvrier Investments Company 33 SA,

EFV International Financial Ventures Ltd,

Interv Investment SARL,

LIC Telecommunications SARL,

V Telecom Investment SCA,

V2 Investment SARL,

Empreno Ventures Ltd,

za účasti:

Corporate Commercial Bank, v likvidaci,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení A. Prechal, předsedkyně senátu, K. Lenaerts, předseda Soudního dvora, R. Silva de Lapuerta, místopředsedkyně Soudního dvora vykonávající funkci soudkyně třetího senátu, L. S. Rossi (zpravodajka) a J Malenovský, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, vedoucí oddělení,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 5. června 2019,

s přihlédnutím k vyjádřením předloženým:

– za Komisia za protivodejstvie na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imuštestvo P. Georgievem a N. Kolevem, jako zmocněnci,

– za BP L. E. Karadalievem, advokat,

– za AB S. A. Stojanovem, advokat,

– za PB D. V. Kostadinovou a S. Pappasem, advokati,

– za „Trast B“ OOD S. A. Stojanovem, advokat,

– za „Dunarit“ AD T. S. Trifonovem, advokat,

– za Corporate Commercial Bank, v likvidaci K. H. Marinovou a A. N. Donovem, jako zmocněnci,

– za bulharskou vládu L. Zacharievou a T. Mitovou, jako zmocněnkyněmi,

– za českou vládu M. Smolkem a J. Vláčilem, jakož i A. Kasalickou, jako zmocněnci,

– za Irsko J. O'Connor, M. Browne, C. Durnin a M. Berry, jakož i A. Joycem, jako zmocněnci, ve spolupráci s D. Doddem, BL, a B. Murrayem a N. Butler, SC,

– za Evropskou komisi R. Troostersem a Y. G. Marinovou, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 31. října 2019,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. dubna 2014 o zmrazení a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii (Úř. věst. 2014, L 127, s. 39, a oprava Úř. věst. 2014, L 138, s. 114).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Komisia za protivodejstvie na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imuštestvo (Komise pro boj s korupcí a konfiskaci nezákonně nabytého majetku, Bulharsko) (dále jen „Komise pro konfiskaci majetku“) a BP, jakož i několika fyzickými a právnickými osobami, ohledně nichž se má za to, že jsou s BP spřízněné nebo jsou BP ovládány, ohledně návrhu na konfiskaci majetku, který nezákonně nabyl BP a tyto osoby.

Právní rámec

Unijní právo

Rámcové rozhodnutí 2005/212/SVV

3 Body 1, 5 a 10 odůvodnění rámcového rozhodnutí Rady 2005/212/SVV ze dne 24. února 2005 o konfiskaci výnosů a majetku z trestné činnosti a nástrojů trestné činnosti (Úř. věst. 2005, L 68, s. 49) zní následovně:

„(1) Hlavním motivem přeshraniční organizované trestné činnosti je finanční prospěch. Aby byly veškeré snahy v oblasti předcházení této trestné činnosti a boje proti ní účinné, musí se zaměřit na vysledování, zmrazení, zajištění a konfiskaci výnosů z trestné činnosti. To však ztěžují mimo jiné rozdíly mezi právními předpisy členských států v této oblasti.

[…]

(5) Podle doporučení 19 akčního plánu z roku 2000 s názvem ‚Předcházení organizované trestné činnosti a boj proti ní: Strategie Evropské unie pro počátek nového tisíciletí‘, který [Rada Evropské unie] schválila dne 27. března 2000 […], by se mělo posoudit, zda není zapotřebí nástroj, který by s přihlédnutím k osvědčeným postupům užívaným v členských státech a za dodržení základních

právních zásad zavedl možnost zmírnit v trestním, občanském nebo daňovém právu důkazní břemeno týkající se zdroje majetku v držení osoby odsouzené za trestný čin související s organizovanou trestnou činností.

[…]

(10) Účelem tohoto rámcového rozhodnutí je zajistit, aby všechny členské státy měly účinná pravidla pro konfiskaci výnosů z trestné činnosti, mimo jiné i ve vztahu k důkaznímu břemeni týkajícímu se zdroje majetku osoby odsouzené za trestný čin související s organizovanou trestnou činností. Toto rámcové rozhodnutí navazuje na dánský návrh rámcového rozhodnutí o vzájemném uznávání rozhodnutí o konfiskaci výnosů z trestné činnosti a o dělení majetku v rámci Evropské unie, který se předkládá současně.“

4 Článek 1 první až čtvrtá odrážka tohoto rámcového rozhodnutí stanoví:

„Pro účely tohoto rámcového rozhodnutí se rozumí:

– ‚výnosy‘ všechny ekonomické výhody pocházející z trestných činů. Tato výhoda může spočívat ve veškerém majetku v jakékoliv podobě, jak je vymezen v následující odrážce,

– ‚majetkem‘ jakýkoli majetek, hmotný nebo nehmotný, movitý nebo nemovitý, a právní listiny nebo dokumenty dokládající nárok na tento majetek nebo právo k tomuto majetku,

– ‚nástroji‘ jakýkoli majetek zcela nebo částečně použitý nebo určený k použití libovolným způsobem pro spáchání jednoho nebo více trestných činů,

– ‚konfiskací‘ sankce nebo opatření nařízené soudem následující po řízení, které se týká jednoho nebo více trestných činů, jež vede k trvalému odnětí majetku“.

5 Článek 2 uvedeného rámcového rozhodnutí, nadepsaný „Konfiskace“, stanoví:

„1. Každý členský stát přijme nezbytná opatření, která mu umožní uložit úplnou nebo částečnou konfiskaci nástrojů trestných činů a výnosů z trestných činů, za něž lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí sazby přesahující jeden rok, nebo majetku, jehož hodnota odpovídá těmto výnosům.

2. Ve vztahu k daňovým trestným činům mohou členské státy používat i jiné než trestní řízení k odnětí výnosů z trestného činu pachateli.“

6 Článek 3 tohoto rámcového rozhodnutí, nadepsaný „Rozšířené konfiskační pravomoci“, v odst. 2 písm. c) a odst. 4 stanoví:

„2. Každý členský stát přijme nezbytná opatření, která umožní konfiskaci podle tohoto článku alespoň tehdy,

[…]

c) je-li zjištěno, že hodnota majetku není úměrná legálnímu příjmu odsouzené osoby, a vnitrostátní soud je na základě konkrétních skutečností plně přesvědčen, že předmětný majetek pochází z trestné činnosti odsouzené osoby.

[…]

4. Členské státy mohou použít i jiné než trestní řízení k odnětí předmětného majetku pachateli.“

7 Článek 4 rámcového rozhodnutí 2005/212 stanoví:

„Každý členský stát přijme nezbytná opatření, kterými zajistí, aby mohly všechny zúčastněné osoby dotčené opatřeními podle článků 2 a 3 podávat účinné právní prostředky k hájení svých práv.“

8 Článek 5 tohoto rámcového rozhodnutí stanoví:

„Tímto rámcovým rozhodnutím není dotčena povinnost dodržovat základní práva a základní právní zásady, zvláště včetně presumpce neviny, jak je uvedeno v článku 6 [EU].“

9 Článek 6 odst. 1 uvedeného rámcového rozhodnutí stanoví:

„Členské státy přijmou opatření nezbytná pro dosažení souladu s tímto rámcovým rozhodnutím nejpozději 15. března 2007.“

Rámcové rozhodnutí 2006/783/SVV

10 Bod 8 odůvodnění rámcového rozhodnutí Rady 2006/783/SVV ze dne 6. října 2006 o uplatňování zásady vzájemného uznávání příkazů ke konfiskaci (Úř. věst. 2006, L 328, s. 59) uvádí:

„Účelem tohoto rámcového rozhodnutí je usnadnit spolupráci mezi členskými státy při vzájemném uznávání a výkonu příkazů ke konfiskaci majetku tak, aby byl členský stát povinen na svém území uznávat a vykonávat příkazy ke konfiskaci vydané příslušným trestním soudem jiného členského státu. Toto rámcové rozhodnutí navazuje na rámcové rozhodnutí [2005/212]. Účelem uvedeného rámcového rozhodnutí je zajistit, aby všechny členské státy měly účinná pravidla, jimiž se řídí konfiskace výnosů z trestné činnosti, mezi jiným i ve vztahu k důkaznímu břemenu týkajícímu se zdroje majetku osoby odsouzené pro trestný čin související s organizovanou trestnou činností.“

Směrnice 2014/42

11 Body 9, 22 a 23 odůvodnění směrnice 2014/42 uvádějí:

„(9) Cílem této směrnice je změnit a rozšířit ustanovení rámcových rozhodnutí [Rady] 2001/500/SVV [ze dne 26. června 2001 o praní peněz, identifikaci, vysledování, zmrazení, zajištění a propadnutí nástrojů trestné činnosti a výnosů z ní (Úř. věst. 2001, L 182, s. 1)] a [2005/212]. Ve vztahu k členským státům, které jsou vázány touto směrnicí, by tato rámcová rozhodnutí měla být částečně nahrazena.

[…]

(22) Tato směrnice stanoví minimální pravidla. Nebrání členským státům, aby ve vnitrostátním právu stanovily širší pravomoci, včetně například, pokud jde o jejich pravidla pro dokazování.

(23) Tato směrnice se vztahuje na trestné činy, které spadají do oblasti působnosti nástrojů uvedených v této směrnici. V rámci působnosti těchto nástrojů by členské státy měly uplatnit rozšířenou konfiskaci alespoň na určité trestné činy vymezené v této směrnici.“

12 Článek 1 této směrnice stanoví:

„1. Tato směrnice stanoví minimální pravidla pro zajištění majetku za účelem případné pozdější konfiskace a pro konfiskaci majetku v trestních věcech.

2. Touto směrnicí nejsou dotčeny postupy, které mohou členské státy použít ke konfiskaci daného majetku.“

13 Článek 2 uvedené směrnice stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

1) ‚výnosy‘ všechny ekonomické výhody pocházející přímo či nepřímo z trestného činu; může se jednat o majetek v jakékoli podobě, který zahrnuje všechny následné reinvestice nebo přeměnu přímých výnosů a všechen ocenitelný užitek;

2) ‚majetkem‘ jakýkoli majetek, hmotné nebo nehmotné povahy, movitý nebo nemovitý, jakož i právní listiny nebo nástroje dokládající právní nárok na takový majetek nebo podíl na něm;

3) ‚nástroji‘ jakýkoli majetek zcela nebo částečně použitý nebo určený k použití libovolným způsobem pro spáchání jednoho nebo více trestných činů;

4) ‚konfiskací‘ trvalé odnětí majetku nařízené soudem v souvislosti s trestným činem;

5) ‚zajištěním‘ dočasný zákaz převodu, zničení či přeměny majetku, nakládání s ním či jeho přemístění nebo jeho dočasné převzetí do úschovy či převzetí kontroly nad ním;

6) ‚trestným činem‘ trestný čin uvedený v některém z nástrojů uvedených v článku 3.“

14 Článek 3 směrnice 2014/42 zní následovně:

„Tato směrnice se vztahuje na trestné činy uvedené v:

a) Úmluvě o boji proti korupci úředníků Evropských společenství nebo členských států Evropské unie, vypracované na základě čl. K.3 odst. 2 písm. c) Smlouvy o Evropské unii […] [(Úř. věst. 1997, C 195, s. 1)];

b) rámcovém rozhodnutí Rady 2000/383/SVV ze dne 29. května 2000 o zvýšené ochraně trestními a jinými sankcemi proti padělání ve spojitosti se zaváděním eura [(Úř. věst. 2000, L 140, s. 1)];

c) rámcovém rozhodnutí Rady 2001/413/SVV ze dne 28. května 2001 o potírání podvodů a padělání bezhotovostních platebních prostředků [(Úř. věst. 2001, L 149, s. 1)];

d) rámcové rozhodnutí [2001/500];

e) rámcovém rozhodnutí Rady 2002/475/SVV ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu [(Úř. věst. 2002, L 164, s. 3)];

f) rámcovém rozhodnutí Rady 2003/568/SVV ze dne 22. července 2003 o boji proti korupci v soukromém sektoru [(Úř. věst. 2003, L 192, s. 54)];

g) rámcovém rozhodnutí Rady 2004/757/SVV ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami [(Úř. věst. 2004, L 335, s. 8)];

h) rámcovém rozhodnutí Rady 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008 o boji proti organizované trestné činnosti [(Úř. věst. 2008, L 300, s. 42)];

i) směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV [(Úř. věst. 2011, L 101, s. 1)];

j) směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV [(Úř. věst. 2011, L 335, s. 1)];

k) směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/40/EU ze dne 12. srpna 2013 o útocích na informační systémy a nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2005/222/SVV [(Úř. věst. 2013, L 218, s. 8)],

jakož i v jiných právních nástrojích, pokud tyto nástroje výslovně stanoví, že se tato směrnice vztahuje na trestné činy v nich harmonizované.“

15 Článek 4 směrnice 2014/42, nadepsaný „Konfiskace“, stanoví:

„1. Členské státy přijmou nezbytná opatření, která umožní úplnou nebo částečnou konfiskaci nástrojů a výnosů nebo majetku v hodnotě odpovídající těmto nástrojům nebo výnosům v návaznosti na pravomocné odsouzení za trestný čin, které může být i výsledkem řízení v nepřítomnosti.

2. Není-li konfiskace na základě odstavce 1 možná, přijmou členské státy alespoň v případech, kdy je tato nemožnost výsledkem nemoci nebo útěku podezřelé či obviněné osoby, nezbytná opatření umožňující konfiskaci nástrojů a výnosů v případech, kdy bylo zahájeno trestní řízení ohledně trestného činu, který může přímo či nepřímo vést k hospodářskému prospěchu, a takové řízení by mohlo vést k odsouzení za trestný čin, pokud by podezřelá nebo obviněná osoba byla schopna účasti v řízení.“

16 Článek 5 této směrnice, nadepsaný „Rozšířená konfiskace“, v odst. 1 stanoví:

„Členské státy přijmou nezbytná opatření umožňující úplnou nebo částečnou konfiskaci majetku ve vlastnictví osoby odsouzené za trestný čin, který může přímo či nepřímo vést k hospodářskému prospěchu, pokud soud na základě okolností případu včetně konkrétních skutečností a dostupných důkazů, jako například že hodnota tohoto majetku je neúměrná zákonnému příjmu odsouzené osoby, má za to, že daný majetek pochází z trestné činnosti.“

17 Článek 6 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:

„Členské státy přijmou nezbytná opatření umožňující konfiskaci výnosů nebo jiného majetku, jehož hodnota odpovídá výnosům z trestné činnosti, který byl přímo či nepřímo převeden podezřelou nebo obviněnou osobou na třetí osobu, nebo který třetí osoby nabyly od podezřelé či obviněné osoby, alespoň v případech, kdy tyto třetí osoby na základě konkrétních skutečností a okolností, včetně toho, že převod byl proveden nebo k nabytí došlo bezúplatně nebo výměnou za finanční částku výrazně nižší, než je tržní hodnota, věděly nebo měly vědět, že účelem převodu nebo nabytí bylo vyhnout se konfiskaci.“

18 Článek 8 odst. 1 směrnice 2014/42 stanoví:

„Členské státy přijmou nezbytná opatření k zajištění toho, aby osoby dotčené opatřeními podle této směrnice měly právo na účinnou právní ochranu a na spravedlivý proces, aby mohly hájit svá práva.“

19 Článek 14 této směrnice stanoví:

„1. […] článek 1 první čtyři odrážky a článek 3 rámcového rozhodnutí [2005/212] se touto směrnicí nahrazují ve vztahu k členským státům, které jsou vázány touto směrnicí, aniž jsou dotčeny povinnosti členských států týkající se lhůt pro provedení [tohoto rámcového rozhodnutí] ve vnitrostátním právu.

2. Ve vztahu k členským státům, které jsou vázány touto směrnicí, se odkazy na […] ustanovení [rámcového rozhodnutí 2005/212] uvedené v odstavci 1 považují za odkazy na tuto směrnici.“

Bulharské právo

Zákon o konfiskaci

20 Před svým zrušením dne 19. ledna 2018 Zakon za otnemane v polza na daržavata na nezakono pridobito imušestvo (zákon o konfiskaci nezákonně nabytého majetku ve prospěch státu) (DV č. 38 ze dne 18. května 2012, dále jen „zákon o konfiskaci“), který nabyl účinnosti dne 19. listopadu 2012 a který byl zrušen Zakonem za protivodejstvie na korupciata i za otnemane na nezakono pridobitoto imušestvo (zákon o boji s korupcí a konfiskaci nezákonně nabytého majetku) (DV č. 7 ze dne 19. ledna 2018), v článku 1 stanovil:

„1) Tento zákon upravuje podmínky a způsoby konfiskace nezákonně nabytého majetku státem.

2) Majetkem uvedeným v odstavci 1 se rozumí majetek, jehož legitimní zdroj nelze zjistit.“

21 Článek 2 odst. 1 zákona o konfiskaci stanovil:

„Řízení podle tohoto zákona probíhá nezávisle na trestním řízení vedeném proti prověřované osobě nebo osobám, které jsou s ní spřízněny.“

22 Článek 5 odst. 1 tohoto zákona stanovil:

„[Komise pro konfiskaci majetku] je specializovaný, nezávislý a stálý vnitrostátní orgán.“

23 Článek 21 uvedeného zákona stanovil:

„1) [Komise pro konfiskaci majetku] zahájí řízení na základě tohoto zákona, pokud má důvodné podezření, že určitý majetek byl nabyt nezákonně.

2) Důvodné podezření je dáno, pokud se po provedení šetření jeví, že existují značné nesrovnalosti, pokud jde o majetek osob, které jsou předmětem šetření.“

24 Článek 22 odst. 1 zákona o konfiskaci stanovil:

„Šetření podle čl. 21 odst. 2 se zahajuje rozhodnutím ředitele příslušného oblastního ředitelství, pokud je dotčená osoba obviněna ze spáchání trestného činu uvedeného v následujících ustanoveních:

[…]

8. v článcích 201 až 203 [Nakazatelen kodeks (trestní zákoník)];

[…]“

25 Článek 66 tohoto zákona stanovil:

„1) Konfiskaci podléhá majetek, který prověřovaná osoba převedla ve prospěch právnické osoby, nebo který formou peněžitého nebo nepeněžitého vkladu vložila do kapitálu právnické osoby, pokud osobám, které tuto právnickou osobu řídí nebo ovládají, bylo známo nebo jim s ohledem na okolnosti mohlo být známo, že byl tento majetek nabyt nezákonně.

2) Konfiskaci podléhá rovněž majetek nezákonně nabytý právnickou osobou, která je ovládána prověřovanou osobou nebo osobami, které jsou s ní spřízněné, individuálně nebo společně.

[…]“

26 Článek 75 odst. 1 uvedeného zákona stanovil:

„Návrh na konfiskaci nezákonně nabytého majetku ve prospěch státu u soudu se podává vůči prověřované osobě a osobám uvedeným v článcích 64, 65, 66, 67 a 71.“

27 Článek 76 odst. 2 tohoto zákona stanovil:

„Prověřovaná osoba a osoby uvedené v článcích 64, 65, 66, 67 a 71 se řízení účastní v postavení žalovaných.“

28 Článek 80 zákona o konfiskaci stanovil:

„Otázky, které nejsou upraveny v tomto oddílu, se řídí ustanoveními Graždanski-procesualen kodeks [(občanský soudní řád)].“

Občanský soudní řád

29 Článek 17 odst. 1 občanského soudního řád stanoví:

„Soud rozhodne o všech otázkách relevantních pro vyřešení sporu, s výjimkou otázky, zda byl spáchán trestný čin.“

Trestní zákoník

30 Článek 53 trestního zákoníku stanoví:

„1) Nezávisle na trestněprávní odpovědnosti jsou ve prospěch státu zkonfiskovány:

a) věci ve vlastnictví pachatele určené k použití nebo použité při spáchání úmyslného trestného činu;

b) věci ve vlastnictví pachatele, které byly předmětem úmyslného trestného činu v případech výslovně uvedených ve zvláštní části tohoto zákoníku.

2) Ve prospěch státu jsou rovněž zkonfiskovány:

a) věci, předměty nebo nástroje použité při spáchání trestného činu, jejichž držení je zakázáno, a

b) věci nabyté prostřednictvím trestného činu, pokud nemusejí být splaceny nebo vráceny. Jestliže nabyté věci zmizely nebo byly převedeny, zkonfiskuje se částka odpovídající jejich hodnotě.“

31 Článek 201 tohoto zákoníku stanoví:

„Osoba, která v rámci výkonu své funkce zpronevěří finanční prostředky, majetek nebo jiné cenné předměty, které nejsou v jejím vlastnictví a které jí byly předány v rámci její funkce nebo jí byly svěřeny, aby o ně pečovala nebo aby je spravovala, bude potrestána za tuto zpronevěru v rámci výkonu své funkce trestem odnětí svobody v délce až osm let, přičemž soud může nařídit konfiskaci maximálně jedné poloviny majetku pachatele, jakož i jej zbavit jeho práv […]“

32 Článek 203 odst. 1 uvedeného zákoníku stanoví:

„Zpronevěra velkého rozsahu v rámci výkonu správních funkcí, která představuje zvlášť závažnou zpronevěru, bude potrestána trestem odnětí svobody v délce trvání deseti až dvaceti let.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

33 Sofijska gradska prokuratura (městské státní zastupitelství v Sofii, Bulharsko) oznámilo v červenci 2014 Komisi pro konfiskaci majetku, že je proti BP jakožto předsedovi dozorčí rady bulharské banky vedeno trestní stíhání vzhledem k tomu, že od prosince 2011 do 19. června 2014 vědomě naváděl jiné osoby, aby zpronevěřily finanční prostředky patřící uvedené bance, v rozporu s článkem 201 a s čl. 203 odst. 1 trestního zákoníku, v celkové výši přesahující 205 milionů bulharských leva (BGN) (přibližně 105 milionů eur).

34 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že toto trestní stíhání stále probíhá, a tudíž ještě nevedlo k pravomocnému rozsudku, případně k pravomocnému odsouzení.

35 Komise pro konfiskaci majetku vedla šetření týkající se období od 4. srpna 2004 do 4. srpna 2010, z něhož zejména vyplývá, že BP a jeho rodinní příslušníci disponují bankovními vklady značné hodnoty, které neodpovídají jejich legálním příjmům, že uskutečnili bankovní operace s prostředky, jejichž zdroj nelze určit, že nabyli movitý i nemovitý majetek značné hodnoty a BP získal odměny na základě smluv, ohledně nichž bylo zjištěno, že jsou fiktivní, přičemž cílem příjmů pocházejících z takových fiktivních operací bylo zastřít nezákonný původ prostředků, které sloužily k nabytí majetku BP.

36 Rozhodnutím ze dne 14. května 2015 zahájila Komise pro konfiskaci majetku u Sofijski gradski sad (městský soud v Sofii, Bulharsko) na základě čl. 22 odst. 1 bodu 8 zákona o konfiskaci řízení za účelem konfiskace majetku BP a jeho rodinných příslušníků, jakož i třetích osob, které jsou s BP spřízněné nebo jsou BP ovládány, který byl nabyt nezákonně, jeho hodnoty v penězích, byl-li dále prodán, nebo majetku získaného přeměnou uvedeného majetku nabytého nezákonně.

37 Na návrh Komise pro konfiskaci majetku přijal Sofijski gradski sad (městský soud v Sofii) zajišťovací opatření týkající se majetku, jehož konfiskace byla požadována.

38 V rámci řízení vedeného u předkládajícího soudu BP a někteří žalovaní ve věci v původním řízení uvádějí, že návrh na konfiskaci majetku podaný Komisí pro konfiskaci majetku je nepřípustný v podstatě z důvodu, že je v rozporu se směrnicí 2014/42. Tato směrnice totiž podle nich vyžaduje, aby byla konfiskace majetku založena na pravomocném odsouzení, přičemž tato skutečnost ve věci v původním řízení nenastala. Podle BP a uvedených žalovaných na unijní úrovni neexistuje právní úprava v oblasti občanskoprávní konfiskace, takže ke konfiskaci může dojít pouze na základě pravomocného odsouzení trestněprávní povahy. Podle týchž účastníků řízení je přitom se žalovanými v původním řízení zacházeno tak, jako by byli souzeni a pravomocně odsouzeni, což narušuje zejména presumpci neviny a právo na spravedlivý proces.

39 Předkládající soud uvádí, že ze zákona o konfiskaci výslovně vyplývá, že řízení o konfiskaci vedené před občanskoprávním soudem je nezávislé na trestním řízení vedeném proti vyšetřované osobě nebo proti osobám, které jsou s touto osobou spřízněné nebo jsou touto osobou ovládané. Pouhá existence obvinění v rámci trestního řízení postačuje k zahájení řízení o občanskoprávní konfiskaci. Podle předkládajícího soudu však ze znění směrnice 2014/42 jasně vyplývá, že nesmí být vyloučena žádná vazba mezi trestním řízením a řízením o občanskoprávní konfiskaci a že posledně uvedené řízení nesmí být ukončeno před ukončením trestního řízení. Podle tohoto soudu jde tedy zákon o konfiskaci nad rámec minimální harmonizace stanovené směrnicí 2014/42, a je tudíž v rozporu s touto směrnicí. Vzhledem k tomu, že BP za skutky dotčené ve věci v původním řízení dosud nebyl odsouzen v trestním řízení, má uvedený soud za to, že řízení o občanskoprávní konfiskaci musí být přerušeno až do ukončení trestního řízení vedeného zejména proti BP.

40 Vzhledem k tomu, že Sofijski gradski sad (městský soud v Sofii) má nicméně určité pochybnosti o výkladu ustanovení směrnice 2014/42, rozhodl se přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 1 odst. 1 směrnice [2014/42], který stanoví ‚minimální pravidla pro zajištění majetku za účelem případné pozdější konfiskace‘, vykládán v tom smyslu, že členským státům umožňuje přijímat předpisy o občanskoprávní konfiskaci majetku, která není založena na odsouzení v trestním řízení?

2) Vyplývá z čl. 1 odst. 1 s ohledem na čl. 4 odst. 1 směrnice [2014/42], že pro zahájení a provedení občanskoprávního řízení o konfiskaci majetku postačuje pouhé zahájení trestního řízení proti osobě, jejíž majetek je předmětem konfiskace?

3) Je přípustný rozšiřující výklad důvodů uvedených v čl. 4 odst. 2 směrnice [2014/42], které umožňují občanskoprávní konfiskaci majetku, která není založena na odsouzení v trestním řízení?

4) Musí být čl. 5 odst. 1 směrnice [2014/42] vykládán v tom smyslu, že lze konfiskaci majetku přímo nebo nepřímo získaného trestným činem odůvodnit pouhým nepoměrem mezi hodnotou majetku a legálními příjmy dotčené osoby, aniž by došlo k pravomocnému odsouzení, kterým bylo konstatováno, že tato osoba spáchala trestný čin?

5) Musí být čl. 6 odst. 1 směrnice [2014/42] vykládán v tom smyslu, že upravuje konfiskaci majetku třetích osob jako dodatečné nebo alternativní opatření k přímé konfiskaci, nebo jako dodatečné opatření k rozšířené konfiskaci?

6) Musí být čl. 8 odst. 1 směrnice [2014/42] chápán v tom smyslu, že zajišťuje uplatnění presumpce neviny a zakazuje konfiskaci majetku, která není založena na odsouzení v trestním řízení?“

K přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

41 Komise pro konfiskaci majetku, jakož i bulharská a česká vláda tvrdí, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je nepřípustná.

42 Podle těchto zúčastněných stran není výklad směrnice 2014/42 relevantní pro účely rozhodnutí ve věci v původním řízení. Účelem této směrnice je totiž stanovit minimální pravidla týkající se konfiskace majetku v trestních věcech, zatímco řízení o konfiskaci probíhající ve věci v původním řízení, které má občanskoprávní povahu, je nezávislé na průběhu či výsledku trestního řízení. Dále pak návrh uvedené komise na konfiskaci majetku vychází z trestného činu zpronevěry, který je upraven v článcích 201 až 203 trestního zákoníku. Tento trestný čin přitom není uveden v žádném z aktů uvedených v článku 3 směrnice 2014/42, který určuje věcnou působnost této směrnice. Konečně Komise pro konfiskaci

majetku a bulharská vláda uvádějí, že článek 12 směrnice 2014/42 stanovil lhůtu pro provedení této směrnice na 4. října 2016, zatímco řízení u předkládajícího soudu bylo zahájeno dne 22. března 2016, takže ustanovení této směrnice se nepoužijí *ratione temporis* na původní řízení.

43 V tomto ohledu je nutno připomenout, že podle ustálené judikatury se na otázky týkající se výkladu unijního práva položené vnitrostátním soudem v právním a skutkovém rámci, který tento soud vymezí v rámci své odpovědnosti a jehož správnost nepřísluší Soudnímu dvoru ověřovat, vztahuje domněnka relevance. Soudní dvůr může odmítnout vydat rozhodnutí o žádosti podané vnitrostátním soudem pouze tehdy, pokud je zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (rozsudky ze dne 24. června 2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, bod 30, a ze dne 13. listopadu 2018, Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, bod 28).

44 Pokud přitom jako v projednávané věci není zjevné, že výklad ustanovení unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, námitka vycházející z nepoužitelnosti tohoto ustanovení na věc v původním řízení se netýká přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, ale týká se podstaty položených otázek (rozsudek ze dne 12. prosince 2019, Slovenské elektrárne, C-376/18, EU:C:2019:1068, bod 29 a citovaná judikatura).

45 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je proto přípustná.

K věci samé

Úvodní úvahy

46 V rámci postupu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedeného článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z tohoto hlediska Soudnímu dvoru přísluší případně přeformulovat otázky, které mu jsou položeny. Okolnost, že vnitrostátní soud formuloval předběžnou otázku po formální stránce tak, že odkázal na určitá ustanovení unijního práva, nebrání tomu, aby Soudní dvůr tomuto soudu poskytl všechny prvky výkladu, které mohou být pro rozsouzení věci, jež mu byla předložena, užitečné, ať již na ně posledně uvedený ve svých otázkách odkázal, či nikoli. V tomto ohledu přísluší Soudnímu dvoru, aby ze všech poznatků předložených vnitrostátním soudem, zejména z odůvodnění předkládacího rozhodnutí, vytěžil ty prvky unijního práva, které je s přihlédnutím k předmětu sporu třeba vyložit (rozsudek ze dne 5. prosince 2019, EVN Bulgaria Toplofikacia a Toplofikacia Sofia, C-708/17 a C-725/17, EU:C:2019:1049, bod 46, jakož i citovaná judikatura).

47 Svými otázkami se předkládající soud táže Soudního dvora na výklad ustanovení směrnice 2014/42. Jak však poznamenala generální advokátka v bodě 41 svého stanoviska, jednání spočívající ve zpronevěře finančních prostředků, jak jsou popsána v předkládacím rozhodnutí, nepatří mezi trestné činy, které spadají do taxativního výčtu právních nástrojů uvedených v článku 3 směrnice 2014/42, takže předmět vnitrostátního řízení zahájeného Komisí pro konfiskaci majetku nespadá do věcné působnosti uvedené směrnice.

48 Z článku 14 odst. 1 směrnice 2014/42 kromě toho vyplývá, že tato směrnice nahrazuje ve vztahu k členským státům, které jsou touto směrnicí vázány, článek 1 první čtyři odrážky a článek 3 rámcového rozhodnutí 2005/212, což má za následek, jak v podstatě uvedla generální advokátka v bodech 48 a 49 svého stanoviska, že články 2, 4 a 5 uvedeného rámcového rozhodnutí zůstávají po přijetí směrnice 2014/42 v platnosti.

49 V projednávané věci ze znění čl. 2 odst. 1 rámcového rozhodnutí 2005/212 vyplývá, že členské státy musí přijmout nezbytná opatření, která jim umožní uložit úplnou nebo částečnou konfiskaci nástrojů trestných činů a výnosů z trestných činů, za něž lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí sazby přesahující jeden rok, zatímco za trestné činy, které zmiňuje předkládající soud, lze uložit trest odnětí svobody v délce 10 až 20 let, a tudíž mohou spadat do působnosti tohoto rámcového rozhodnutí.

50 Z toho vyplývá, aniž je dotčen výklad a dosah rámcového rozhodnutí 2005/212, že jeho ustanovení jsou nezbytně součástí prvků unijního práva, které musí Soudní dvůr s ohledem na předmět sporu v původním řízení a na údaje poskytnuté předkládajícím soudem zohlednit, aby užitečně odpověděl na otázky, které jsou mu položeny.

K předběžným otázkám

51 S ohledem na výše uvedené je třeba mít za to, že podstatou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda rámcové rozhodnutí 2005/212 musí být vykládáno v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, která stanoví, že konfiskaci nezákonně nabytého majetku nařizuje vnitrostátní soud na závěr řízení, které není podřízeno konstatování, že byl spáchán trestný čin, ani *a fortiori* odsouzení údajných pachatelů takového trestného činu.

52 Za účelem odpovědi na tuto otázku je třeba připomenout, že rámcové rozhodnutí 2005/212 je založeno na ustanoveních hlavy VI Smlouvy o EU, ve znění časově předcházejícím Lisabonské smlouvě, nadepsané „Ustanovení o policejní a justiční spolupráci v trestních věcech“, konkrétně na článku 29, čl. 31 odst. 1 písm. c) a čl. 34 odst. 2 písm. b) EU.

53 Článek 31 odst. 1 písm. c) EU stanoví, že společný postup v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech zahrnuje zajišťování slučitelnosti příslušných předpisů členských států, pokud je to nezbytné ke zlepšení této spolupráce. V tomto kontextu je účelem rámcového rozhodnutí 2005/212 zajistit, jak uvádí bod 10 jeho odůvodnění, aby všechny členské státy měly účinná pravidla pro konfiskaci výnosů z trestné činnosti.

54 Článek 2 odst. 1 rámcového rozhodnutí 2005/212 tak vyžaduje, aby členské státy přijaly nezbytná opatření, která jim umožní uložit úplnou nebo částečnou konfiskaci nástrojů trestných činů a výnosů z trestných činů, za něž lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí sazby přesahující jeden rok, nebo majetku, jehož hodnota odpovídá těmto výnosům, zatímco jeho čl. 1 čtvrtá odrážka definuje „konfiskaci“ jako sankci nebo opatření nařízené soudem následující po řízení, které se týká jednoho nebo více trestných činů, jež vede k trvalému odnětí majetku.

55 Jak rovněž vyplývá z bodu 10 jeho odůvodnění, rámcové rozhodnutí 2005/212 navazuje na návrh Dánského království, který vedl k přijetí rámcového rozhodnutí Rady 2006/783/SVV ze dne 6. října 2006 o uplatňování zásady vzájemného uznávání příkazů ke konfiskaci (Úř. věst. 2006, L 328, s. 59). Jak uvádí bod 8 odůvodnění posledně uvedeného rámcového rozhodnutí, jeho účelem je usnadnit spolupráci mezi členskými státy při vzájemném uznávání a výkonu příkazů ke konfiskaci majetku tak, aby byl členský stát povinen na svém území uznávat a vykonávat příkazy ke konfiskaci vydané příslušným trestním soudem jiného členského státu.

56 S ohledem na cíle a znění ustanovení rámcového rozhodnutí 2005/212, jakož i na kontext, v němž bylo toto rámcové rozhodnutí přijato, je tedy třeba mít za to, že uvedené rámcové rozhodnutí je aktem, jehož cílem je uložit členským státům povinnost zavést minimální společná pravidla pro konfiskaci nástrojů a výnosů v souvislosti s trestnými činy za účelem usnadnění vzájemného uznávání soudních příkazů ke konfiskaci přijatých v rámci trestních řízení, jak v podstatě rovněž uvedla generální advokátka v bodě 63 svého stanoviska.

57 Rámcové rozhodnutí 2005/212 tedy neupravuje konfiskaci nástrojů a výnosů pocházejících z protiprávní činnosti, kterou nařídí soud členského státu v rámci řízení nebo v návaznosti na řízení, které se netýká konstatování, že byl spáchán jeden nebo více trestných činů.

58 Článek 2 odst. 2 uvedeného rámcového rozhodnutí tento výklad nikterak nevyvrací.

59 Toto ustanovení totiž pouze uvádí, že ve vztahu k daňovým trestným činům mohou členské státy používat i jiné než trestní řízení k odnětí výnosů z trestného činu pachateli. Toto ustanovení nelze *a contrario* vykládat tak, že znamená, že členské státy jsou zbaveny možnosti zavést jiná řízení o konfiskaci než trestní řízení, která se netýkají daňových trestných činů. Takový zákaz by totiž překračoval dosah minimálních pravidel zavedených rámcovým rozhodnutím 2005/212.

60 V projednávaném případě se jeví, že řízení o konfiskaci probíhající před předkládajícím soudem má občanskoprávní povahu a že ve vnitrostátním právu koexistuje s režimem konfiskace podle trestního práva. Je zajisté pravda, že podle čl. 22 odst. 1 zákona o konfiskaci Komise pro konfiskaci majetku takové řízení zahájí, je-li informována o tom, že je dotčená osoba obviněna ze spáchání určitých trestných činů. Z písemností ve spise, který má Soudní dvůr k dispozici a z upřesnění, která na jednání poskytla Komise pro konfiskaci majetku, bulharská vláda a Evropská komise, však vyplývá, že podle ustanovení uvedeného zákona platí, že jakmile se zahájí toto řízení, které se zaměřuje výlučně na majetek, v souvislosti s nímž je tvrzeno, že byl nabyt nezákonně, je vedeno nezávisle na případném trestním řízení vedeném proti údajnému pachateli trestných činů, jakož i na výsledku takového řízení, zvláště na případném odsouzení uvedeného pachatele.

61 Za těchto podmínek je třeba konstatovat, že rozhodnutí, které má předkládající soud přijmout ve věci v původním řízení, nespadá do rámce řízení nebo v návaznosti na řízení, které se týká jednoho nebo více trestných činů. Toto rozhodnutí tedy nespadá do působnosti rámcového rozhodnutí 2005/212.

62 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na položené otázky odpovědět tak, že rámcové rozhodnutí 2005/212 musí být vykládáno v tom smyslu, že nebrání právní úpravě členského státu, která stanoví, že konfiskaci nezákonně nabytého majetku nařizuje vnitrostátní soud na závěr řízení, které není podřízeno konstatování, že byl spáchán trestný čin, ani *a fortiori* odsouzení údajných pachatelů takového trestného činu.

K nákladům řízení

63 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Rámcové rozhodnutí Rady 2005/212/SVV ze dne 24. února 2005 o konfiskaci výnosů a majetku z trestné činnosti a nástrojů trestné činnosti musí být vykládáno v tom smyslu, že nebrání právní úpravě členského státu, která stanoví, že konfiskaci nezákonně nabytého majetku nařizuje vnitrostátní soud na závěr řízení, které není podřízeno konstatování, že byl spáchán trestný čin, ani *a fortiori* odsouzení údajných pachatelů takového trestného činu.

Podpisy.